

Les relacions del nacionalisme català amb els Estats Units

Tot guaitant Washington

L'any 1918 una delegació nacionalista catalana es va entrevistar a París amb el president dels Estats Units, Woodrow Wilson, per a demanar-li suport. Des d'aleshores la Casa Blanca ha seguit de ben prop la situació del nostre país.

La història encara és confusa. Sembla que la Lliga va enviar a París, a finals de desembre del 1918, una delegació perquè s'entrevistara amb Clemenceau i amb el president Wilson, el gran artífex de l'autodeterminació a Europa després de la Primera Guerra Mundial. L'objectiu era demanar suport a tots dos per a l'autonomia catalana, que aleshores maldava per nàixer. El rumor va circular per Madrid i va desencadenar una malèvola campanya de premsa que *La Veu de Catalunya* es va veure obligada a frenar amb un editorial negant el viatge. Malgrat això els testimonis que el viatge va tenir lloc són abundants i molt precisos. El primer ministre francès sembla que es va desfer de la delegació nacionalista amb un contundent "*pas d'histoires, monsieurs*". La visita a Wilson va ser diferent.

El president dels Estats Units va rebre la delegació catalana a través de la mediació de la senyora Delaunay. Segons que ha esbrinat Joan Crexell, el president coneixia bé la situació catalana i va rebre la delegació acompanyat del general Haig. La seua resposta també va ser contundent però en un altre sentit: "mentre vostès demanen l'autonomia, nosaltres no podem fer res, car l'autonomia és assumpte interior d'un estat i nosaltres en els assumptes interiors dels estats no podem immiscir-nos; però si vostès s'aixequen en armes per a obtenir la llibertat de Catalunya, jo els prometo que el seu cas serà tractat en la Conferència de Versalles i que vostès tindran satisfacció". El testimoni oral concret de la conversa prové de *Nosaltres Sols* i demana, per això, un cert distanciament. Però hi ha altres indicis que la reunió va tenir lloc i que, inclús, hi va haver una reunió posterior entre Wilson i el comte de Romanones, re-

presentant el Govern espanyol, en què va eixir el tema de l'autonomia catalana i basca.

Bon punt acabada la guerra mundial, el president dels Estats Units es va llançar a una intensa campanya de suport al dret de l'autodeterminació, formulant una teoria de catorze punts que posava per primera vegada sobre la taula el problema de l'autodeterminació, i de la qual se senten he-reus ara els autors de l'estudi de la Fundació Carnegie.

L'impacte del discurs de Wilson va ser molt fort i *La Veu* el va reproduir íntegre. La posterior independència d'una desena llarga d'estats europeus, d'Irlanda a Estònia, a recer de les teories de Wilson,

va excitar sobre manera els ambients polítics catalans. Durant aquells anys les crides i les súpliques al president Wilson van ser constants. Una mostra és el pamflet que reproduïm en aquestes pàgines. En ell, l'11 de setembre del 1918, es reproduceix en anglès un fragment de la carta adreçada al president dels Estats Units en la qual s'afirma: "Volem viure lliures la nostra vida i triar les nostres institucions" i es reclama l'abolició del Tractat d'Utrecht. La frase final és significativa: "Glòria a Wilson".

UNA AMBAIXADA A WASHINGTON

De guerra a guerra. El segon moment de contacte entre el nacionalisme català i el Govern dels Estats Units vingué propiciat per la Segona Guerra Mundial. La derrota de la república espanyola a mans de Franco va desfermar una commoció en el Partit Demòcrata i en el president Roosevelt, i molt especialment de la seua senyora.

A recer d'aquesta simpatia es produeixen dos fets importants. D'un costat el reconeixement a l'organització Free Catalonia, en realitat el Consell Nacional Català de Josep Maria Batista Roca, de la categoria d'"agent d'un govern estranger", fet que equivalia a un reconeixement diplomàtic. I d'una altra banda els contactes entre militars nord-americans i nacionalistes catalans per a preparar un possible desembarcament aliàt al nostre país, alternatiu al que acabaria produint-se a Sicília.

El pla es va conèixer com "l'Operació Torxa". L'objectiu era assegurar el control de Gibraltar i de la Mediterrània per a fer-hi un desembarcament. Involucrava l'Office of Strategic Services i nacionalistes del nucli del Consell Nacional

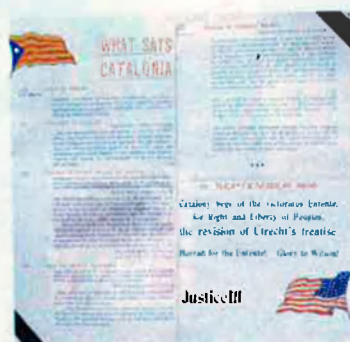

Figura 1 (Capítol 3)

Figura 26 (Capítol 3)

La doctrina del president Wilson va impactar fortament els nacionalistes.

ARXIU

Català de Nova York. Durant l'estiu del 1942 es va preparar un voluminós dossier amb mapes i plànols de la costa des de València a la badia de Roses i un pla d'actuació que se centrava en un desembarcament aliat a Badalona. Diversos nacionalistes van treballar aquells mesos a les ordres directes del Govern americà. Però al final les picabaralles internes de l'administració, el colp d'autoritat del general Eisenhower i la major facilitat van portar la torxa cap a les costes de Sicília. El mateix govern americà va fer circular rumors d'un possible desembarcament d'"escamots catalans" usant la documentació acumulada, per a despistar. Però la matinada del 8 de novembre el general Franco rebia un missatge de Roosevelt assegurant-li que no es tocava l'estat espanyol. A les dues d'aquella matinada havia començat la campanya del nord d'Àfrica.

Pel que fa a l'activitat "diplomàtica", aquesta dona un fruit inesperat i espectacular: el 28 de març del 1942 la delegació del Consell Nacional Català als Estats Units, sota el nom de Free Catalonia, s'inscriu al Departament d'Estat amb la categoria d'"agents d'un govern estranger", fet aquest que equivalia a un reconeixement diplomàtic, amb categoria de cancelleria. Josep Carner Ribalta ha explicat les vicissituds que van haver de seguir fins aconseguir aquest reconeixement i com van optar per usar el nom "Catalunya Lliure" a imitació d'altres moviments ja consolidats, com la "França Lliure" de De Gaulle. L'estratagema els va donar el resultat que deiejaven i van ser tractats amb respecte per l'administració dels Estats Units —ben probablement també gràcies a la col·laboració militar oferta—.

Aquest episodi de Free Catalonia podria tenir encara repercussions actuals. El reconeixement del Departament d'Estat podria servir de base legal per a alguna ambaixada catalana a Washington. I molt probablement hauria de ser algun dels actuals governs autonòmics qui la podria reclamar, ja que el Consell Nacional Català es presentava formalment com un substitut necessari per les circumstàncies del legítim Govern que era la Generalitat. I precisava que l'abast de la seua reivindicació era tot el territori i no solament el Principat.

Carner Ribalta i els seus companys van portar a terme també una campanya epistolar molt intensa davant el govern americà, davant l'ONU i davant qualsevol organisme que poguera fer alguna cosa contra la dictadura i en favor del poble català. I van usar les seues amistats personals

amb importants càrrecs de l'administració dels Estats Units, o la de personatges com Pau Casals, per a intentar influir en la línia de pensament respecte a Franco que, malgrat això, ja havia estat traçada des de l'abraçada entre el dictador i Eisenhower.

LA TRANSICIÓ

Acabada la guerra, les relacions entre Franco i els Estats Units es tornen sobtadament cordials. Malgrat l'acció de diversos catalans amb accés als nivells més alts de l'administració americana aquest és un fet irreversible. Tot i això els actius consolats de Barcelona i València (aquest ja desaparegut) no deixen de fixar-se en qualsevol moviment, per mínim que aquest siga, i s'assegueren bons contactes, normalment a través de beques i viatges tan interessats com interessants.

No serà fins els darrers anys de Franco que tornarà a suscitar-se un interès concret del govern americà pels nacionalistes catalans. El testimoni de J.A. Gibernau, un dels membres més influents de la colònia històrica catalana als Estats Units, és que durant els anys de la transició l'administració Carter, la darrera republicana abans de l'actual de Clinton, va demanar a Jordi Pujol, Heribert Barrera, Ramon Trias Fargas i Andreu Abelló un *white paper* sobre què es podia fer amb Catalunya. Sembla que no va respondre ningú.

Fa temps que circulen rumors sobre avaluacions fetes per l'administració americana d'aquells anys d'una possible independència de Catalunya. L'índex indirecte més clar és el llibre *A Quick & Dirty Guide to War*, del qual són autors James F. Dunnigan i Austin Bay. El llibre es presenta com un estudi dels conflictes potencials al món i sota l'aclariment que els autors han treballat en la simulació de guerres al Pentàgon i al Col·legi de Guerra de l'Armada. Es deixa entendre que part de la informació prové d'aquest treball.

El capítol 14 del llibre porta per títol "Espanya i Catalunya: Tribus europees". I sota aquest nom s'analitza amb un detall extraordinari la situació catalana i s'usa per exemplificar el conflicte ètnic a Europa. Entre altres coses s'atorga una gran importància al paper dels valencians

14. Spain and Catalonia: European Tribes

INTRODUCTION

The friction between the inhabitants of Catalonia Province and the Spanish government is an example of unresolved ethnic and historical rivalries in many European states. Ethnic and historical realities create a war of words that frequently turns to bombs, bullets, and occasional civil war. The map of Europe shows central states, but certain populations beg—and sometimes shoot—to differ. This is a dispute that is over 2,000 years old with no end in sight.

SOURCE OF CONFLICT

Local issues can ignite large wars. World War I is an ideal example. Ethnic nationalism in the Balkans put the fuse to a Europe primed for armed conflict. Often the local issues that set fire to a region appear to be petty grievances, like demands for use of a language or local autonomy for an ethnic group no one has heard of since the Middle Ages. It leads one to conclude that the Middle Ages are still with us. And they are. Europe, like the rest of the world, is inhabited by tribes, lots of them, some very large (perhaps 150 million Russian Slavs), some very small (23,000 Slave Winds for example). What is meant by a tribe? One definition is ethnic group, war is a member of an ethnic group? Almost anybody who says he or she is Ethnic groups identify themselves by (1) A relationship (usually involving oppression) with another ethnic group. "I'm Sara. You are different from us." (2) Shared religious beliefs.

El llibre de Dunnigan pot donar una pista de l'interès que desperten els Països Catalans als EUA.

ARXIU

("la tribu sud de Catalunya") en el conflicte, s'identifica Montserrat ("centre amb una tradició de guerrilla intel·lectual") i s'explica molt bé el procés polític català des del franquisme a 1984.

La sorpresa és que afirma que els Estats Units podrien tenir, o haver tingut, un cert interès polític en Catalunya. ¿Quan? Insinua que en la perspectiva que Espanya abandonés l'OTAN o dificultés el moviment de les tropes americanes. No hem d'oblidar que el llibre està escrit el 1985, en plena guerra freda. Tot i això les possibilitats d'un conflicte són considerades mínimes.

La pregunta és ¿d'on ha tret Dunnigan aquesta informació?. EL TEMPS s'ha posat en contacte amb ell per carta i telèfon a la seua casa del carrer 19 Oest de Manhattan. Però l'escriptor s'ha negat a contestar les nostres preguntes, refugiant-se en el caracter confidencial del seu treball. Segons Dunnigan els capítols del llibre van ser redactats el 1984 sense tenir en compte necessàriament els resultats dels seus treballs anteriors. Però ell no ha estat mai a Catalunya. La pregunta "¿i com en sap tant?" queda sense resposta. Almenys de moment.

Vicent Partal